

Nr 15

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående juridisk persons förvärv av mark.

Tredje lagutskottet har behandlat två inom riksdagen väckta och till lagutskott hänvisade motioner, nr 597 i första kammaren av herr *Svanström m. fl.* och nr 726 i andra kammaren av herr *Jonasson m. fl.*

I motionerna, som är likalydande, hemställes "att riksdagen för sin del måtte besluta, att juridisk person för förvärv av produktionsmark från bondebruket må ha skyldighet att lämna annan mark i kompensation, i överensstämmelse med vad i motionen har anförts; samt att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till den härför erforderliga ändringen av jordförvärvslagen".

I motionerna anföras att det kombinerade jord- och skogsbruket i bondebruksform måste tillmätas en central betydelse, då det kombinerade företaget möjliggör ett effektivt utnyttjande av arbetskraft m. m. året runt. Man måste räkna med att jordbruket i framtiden behöver större skogsinnehav än vad som hittills ansetts erforderligt för ett effektivt utnyttjande året runt. I de områden där jordbruket inte kan upprätthållas i framtiden borde, enligt vad motionärerna anför, skapas familjeskogsbruk. Motionärerna befarar emellertid att med den nu gällande jordförvärvslagen den önskvärda utvecklingen förhindras. Då skogsindustri-bolagen och andra juridiska personer fritagits från skyldigheten att lämna kompensationsmark får man förutsätta att bondebruket småningom kommer att trängas tillbaka. Bondebrukarna bedöms inte ha möjligheter att effektivt konkurrera om förvärv med betydligt kapitalstarkare intressen. Utvecklingen får alltså enligt motionärernas mening antas gå mot en alltmer ökad ekonomisk maktkoncentration med en hårt centraliserad beslutsprocess. En sådan struktur i näringslivet anses inte önskvärd. Därutöver, tillägger motionärerna, kommer den nya ordningen med all sannolikhet att motverka strukturrationaliseringen inom skogsbruket, då skogsbolagen har anledning att hålla fast vid sina enklaver som utgångspunkt för kommande markförvärv.

Undantag från regeln att juridiska personer vid förvärv av produktionsmark skall lämna annan mark i kompensation bör, enligt vad i motionen anföras, ske endast i sådana fall där enskilda personer icke har intresse av förvärv.

Beträffande motionernas fullständiga innehåll hänvisar utskottet till motionen II: 726.

Gällande bestämmelser

Enligt *jordförvärvslagen den 14 maj 1965* får fast egendom, som är taxerad som jordbruksfastighet, inte förvärvas genom bl. a. köp, byte eller gåva utan *Bihang till riksdagens protokoll 1966. 9 saml. 3 avd. Nr 15*

tillstånd av lantbruksnämnd (1 §). Från denna huvudregel, som gäller både fysiska och juridiska personer, görs dock åtskilliga undantag, bl. a. för statliga och kommunala förvärv samt där närmare släktskap råder mellan förvärvare och fångesman. Lagen upptar inte något obligatoriskt förvärvshinder. I stället anges olika fall, då förvärvstillstånd må vägras. Förvärvstillstånd må sålunda vägras, om det finns anledning anta att förvärvarens huvudsakliga syfte med fånget inte är att själv yrkesmässigt och varaktigt ägna sig åt jordbruk på egendomen eller driva skogsbruk där som stöd åt förvärvaren tillhörigt jordbruk (4 § första stycket). Denna regel får dock inte utan särskilda skäl tillämpas i vissa fall, som anges i fyra punkter i 4 § andra stycket. Förvärvstillstånd skall sålunda normalt lämnas förvärvare — fysisk eller juridisk person — som industriellt förädlar jordbruks- eller skogsprodukter eller handlar med jordbruksprodukter och vars huvudsakliga syfte med fånget är att varaktigt tillgodogöra sig egendomens alster i rörelsen (punkt 1). Detsamma gäller den som förvärvar en för rationellt skogsbruk lämpad brukningsenhet och ämnar bereda sig stadigvarande inkomst genom eget arbete på fastigheten (punkt 2). Motsvarande förmånsställning tillkommer förvärvare av jordbruk, som varken är eller kan bli bärkraftigt (punkt 3) och jord- eller skogsägare, som genom tillskottsförvärv rationaliserar sin fastighet (punkt 4). De nämnda reglerna i 4 § andra stycket gäller ej när fånget avser skogsmark av någon betydelse och inte är ägnat att tillgodose kraven på rationellt skogsbruk och ändamålsenligt utnyttjande av avkastningen och ej heller när andra särskilda skäl föreligger mot att godta fånget.

Förvärvstillstånd må enligt 5 § vägras när egendomen finnes böra tas i anspråk för att underlätta bildandet av brukningsenheter med ändamålsenlig storlek och ägoanordning. Vägras av sådan anledning tillstånd till köp äger säljaren i regel påfordra att staten löser egendomen till det av köparen utfästa priset (10 §). Förvärvstillstånd må slutligen vägras om fånget avser sådan fastighet eller sämjelott som jämte fångesmannen annan tillhörig mark utgör en för sitt ändamål lämpad brukningsenhet och brukningsenhetens bestånd eller ändamålsenlighet skulle äventyras genom att egendomen fränskiljes (6 §).

Jordförvärvslagen trädde i kraft den 1 juli 1965.

Bolagsförbudslagen m. m.

Före tillkomsten av 1965 års jordförvärvslag reglerades de juridiska personernas förvärv av jord och skog huvudsakligen i *lagen den 18 juni 1925 angående förbud i vissa fall för bolag, förening och stiftelse att förvärva fast egendom* (bolagsförbudslagen). Lagens huvudsyfte var att bevara jorden i jordbrukarnas händer och den innehöll ett principiellt förbud för nämnda subjekt att förvärva fast egendom. Undantag gällde dock för vissa slag av mark, förvärvare och fång. Undantagna var sålunda bl. a. förvärv på grund av expropriation och från kronan. Vidare kunde viss egendom undantagas genom att länsstyrelse

efter ansökan förklarade, att den hade sitt huvudsakliga värde i åbyggnaden eller huvudsakligen var avsedd till tomt, upplagsplats, grustag eller annat specialändamål.

Från förvärvsförbudet kunde i enskilda fall ges dispens av Kungl. Maj:t eller, under vissa förutsättningar, av länsstyrelsen. Lagen upptog en rad särskilda dispensgrunder, t. ex. att ett skogsbolag köpte tillskottsmark och därigenom vann avsevärd arronderingsförbättring. Förvävstillstånd kunde i synnerhet påräknas av bolag, förening eller stiftelse som till enskild person eller eljest till gagn för jordbruksnäringen överlätit mark till ungefär samma värde som den med tillståndsansökningen avsedda egendomen. Kungl. Maj:t hade på grund av lagen också en allmän befogenhet att ge förvävstillstånd.

Bolagsförbudslagen upphörde att gälla med utgången av juni månad 1965.

Här må även nämnas *lagen den 30 maj 1916 om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag* (utlänningsförbudslagen). Lagen, som alltjämt gäller, riktar sig mot utländska rättssubjekt och vissa slags svenska juridiska personer, som står eller kan komma under utländskt inflytande. Dessa subjekt får i princip inte förvärva fast egendom eller mineralfyndighet utan Kungl. Maj:ts tillstånd. I några speciella fall tillkommer prövningen länsstyrelse.

Förarbeten till jordförvärvslagen

I det av 1958 års *jordlagsutredning* avgivna förslaget till jordförvärvslag (SOU 1961:49) upptogs som huvudregel beträffande bolags, föreningars och stiftelsers förvärv av såsom jordbruksfastighet taxerad fastighet att förvärvstillstånd skulle vägras om ej särskilda skäl föranledde till annat. I förslaget angavs exempel på vad som skulle anses som särskilda skäl. Det första av dessa gav uttryck åt tanken att överloppsskog skulle kunna få förvärvas av dessa subjekt. Till överloppsskog hänfördes i första hand skog i sådana bygder, där det saknas efterfrågan från den jordbrukande befolkningen på jordbruksjord och skogsmark. Av särskilt intresse i detta sammanhang är att såsom sådant särskilt skäl, som kunde föranleda avsteg från huvudregeln, skulle anses även den omständigheten att förvärvaren genom att avhända sig mark, som var ungefär likvärdig med den som förvärvet avsåg, möjliggjorde eller underlättade rationalisering. Förvävstillstånd skulle vidare kunna meddelas bl. a. om fånget, utan att till avsevärd del omfatta skog, som var behövlig som stöd åt jordbruket i bygden, medförde att egendomen som förvärvaren redan ägde erhöll väsentligt förbättrad ägoanordning.

Vid betänkandet fanns fogade ett antal reservationer och särskilda yttranden.

Sedan jordlagsutredningens förslag remissbehandlats upprättades inom jordbruksdepartementet en *promemoria* med förslag till ny jordförvärvslag. För-

slaget överensstämde i sina huvudgrunder med det sedermera för riksdagen framlagda och antagna och var såvitt avser 4 § andra stycket punkt 1 likalydande därmed.

Även departementspromemorian remissbehandlades.

I *propositionen* med förslag till jordförvärvslag (1965:41) uppehöll sig föredragande departementschefen vid frågan huruvida de vidgade förvärvsmöjligheterna för företag, som behöver jord eller skog i sin rörelse, skulle alltför mycket försvaga skyddet för den enskilde jordbrukarens möjligheter att etablera sig och vidareutveckla sitt företag. Departementschefen anförde härvid följande (s. 61 f).

En av de invändningar som framförs mot promemorieförslaget synes grunda sig på den uppfattningen, att lättnaderna för de angivna företagen skulle alltför mycket försvaga det förut nämnda skyddet för aktiva jordbrukare. Till viss del motiveras denna uppfattning med att de här aktuella företagens resurser för markanskaffning är större än jordbrukarnas. I anledning härav vill jag framhålla att, såsom uttalats i promemorian, den enskilde jordbrukaren genom ökad utbildning, upplysning och rådgivning och genom tillkomsten av riksomfattande intresseorganisationer numera har fått bättre förutsättningar att hävda sina intressen. För ändamålsenliga förvärv av befintliga brukningsenheter och av tillskott till dessa av jord och skog kan den aktive jordbrukaren dessutom erhålla statligt ekonomiskt stöd. Redan detta ger jordbrukaren en förmånsställning framför de företag som kan tänkas konkurrera med honom om sådan egendom. Såsom berörts i promemorian bör vidare den omständigheten, att ett förvärv avser ett ändamålsenligt eller med rimliga insatser utvecklingsbart kombinerat jord- och skogsbruk, regelmässigt anses vara ett särskilt skäl för att avslå en förvärvsansökan av annan än jordbrukare. Därtill kommer att, i enlighet med vad jag förut anfört, möjlighet alltid finns att ingripa mot förvärv av mark som behövs för att underlätta den yttre rationaliseringen.

Vad särskilt gäller jordbruksegendom torde, såsom uttalas i departementspromemorian och bekräftas i remissyttrandena, någon ökad konkurrens om egentliga familjejordbruk knappast uppstå genom efterfrågan från företagen inom livsmedelsbranschen. Med hänsyn härtill torde ej heller behöva befaras att den föreslagna lättnaden för sådana företag medför någon prishöjande effekt i fråga om jordbruksjord.

I fråga om skogsmarken kan visserligen de vidgade förvärvsmöjligheterna för skogsindustriföretag leda till förskjutningar i rådande ägarekategorifördelning. Remissyttrandena ger dock belägg för att dessa förskjutningar, såsom förutsatts i promemorian, sannolikt blir små och kommer att ske i måttligt tempo. Enligt min mening finns för övrigt ej bärande skäl att tillerkänna den rådande ägarekategorifördelningen i fråga om skogsmark sådant egenvärde att den inte skulle få ändras. I detta sammanhang bör erinras om att bolagens skogsinnehav minskat avsevärt sedan den nuvarande bolagsförbudslagen kom till. Eftersom prisnivån på skogsmark ytterst beror på de priser som kan erhållas för skogsprodukter på världsmarknaden, anser jag i likhet med flera remissinstanser att någon allmän, omotiverad fördyring av skogsmarken knappast kan bli följden av skogsindustriföretagens förvärv.

Departementschefen berörde även frågan huruvida som villkor för de juridiska personernas förvärv av mark borde uppställas att de avstod från redan innehavd egendom och anförde därvid följande (s. 61).

I några remissyttranden kritiseras att promemorieförslaget inte upptar bolagsförbudslagens vida möjligheter att som villkor för förvärvstillstånd kräva att förvärvaren avstår viss skogsmark som han redan innehar. Jag är medveten om att vissa olägenheter härigenom kan uppkomma då förvärvaren äger skogsbitar som ligger insprängda i annan ägares skogsmarksinnehav. Av remissyttrandena från skogsindustriföretagens organisationer framgår emellertid att motiven för storskogsbruket att behålla dylika bitar bortfaller om de föreslagna lagreglerna antas. Det kan därför förutsättas att rationaliseringsorganen i sin fortlopande verksamhet för avveckling av irrationella markinnehav skall nå tillfredsställande resultat på frivillighetens väg. I de fall då ägaren — vare sig denne är skogsbolag eller enskild person — söker tillstånd till förvärv av annan mark kan särskilt lämpligt tillfälle erbjuda sig att inleda förhandlingar av ifrågavarande slag. Jag vill i sammanhanget erinra om att expropriationslagstiftningen ger viss möjlighet att tvångsvis ta i anspråk mark som behövs för rationaliseringsändamål. Mot bakgrunden av det anförda anser jag att det inte finns tillräckliga skäl att i detta hänseende frångå den ståndpunkt som intagits i promemorian.

Det må även nämnas att departementschefen förklarade sig anse det angeläget att verkningarna av lagstiftningen följdes upp. Departementschefen uttalade härvid att han avsåg att föreslå att lantbruksstyrelsen fick i uppdrag att följa utvecklingen och efter lämplig tid inkomma med redogörelse för erfarenheterna.

Det ifrågavarande uppdraget har lämnats lantbruksstyrelsen den 14 maj 1965.

I sitt av riksdagen godkända utlåtande, nr 22 år 1965, i anledning av propositionen jämte i ämnet väckta motioner anförde *tredje lagutskottet* bl. a. följande (s. 36 ff).

Vad — — — angår den kategori av förvärvare som avses i 4 § andra stycket *punkt 1*, har Kungl. Maj:ts förslag i fråga om jordbruket grundats på uppfattningen att såväl rättviseskäl som det allmänna intresset av fri konkurrens inom produktion och handel talar för att förädlings- och distributionsföretag inom livsmedelssektorn bör få möjlighet att utsträcka sin verksamhet till att omfatta även jordbruksproduktion. Vid remissbehandlingen har framhållits att förslaget i denna del innebär beaktansvärda fördelar för en förbilligad livsmedelsproduktion till gagn för landets konsumenter. Behovet av ökad konkurrens inom de delar av näringslivet som är beroende av jordbruket har starkt understrukits vid remissbehandlingen. I fråga om skogsmarken har i promemorian framhållits skogsindustriernas behov av råvarubas, angelägenheten av att nuvarande skogsmarksinnehav förbättras genom arronderingsförvärv och önskemålet att i bygder, där jordbruket viker, frigjorda marker tas om hand för rationell skogsproduktion. I flera remissvar har erinrats om att förslaget genom att öppna möjlighet för skogsindustrierna att tillgodose sitt behov av ökad råvarubas stärker dessa företags ställning i den skärpta internationella konkurrensen.

Svenska skogsarbetareförbundet anser att bolagsförbudslagen bör upphävas samt fysiska och juridiska personers förvärv bedömas från samma utgångspunkter. Förslaget har i nu behandlade delar fått ett klart positivt mottagande inte bara av de berörda företagarnas organisationer utan även av de stora lön-tagarorganisationerna och vissa myndigheter. Utskottet finner i likhet med departementschefen bärande skäl föreligga för vidgade förvärvsmöjligheter för företag, som behöver jord och skog i sin rörelse. Med den utveckling, som skett på snart sagt alla samhällslivets områden, kan det inte längre anses nödvändigt att upprätthålla samma stränga spärr mot bolags och andra juridiska personers markförvärv som för närvarande gäller och som införts på grund av vissa sociala missförhållanden vid sekelskiftet. Såsom departementschefen funnit talar tvärtom starka samhällsekonomiska skäl för att företag med den inriktning som det här är fråga om får tillfälle att kombinera sin rörelse med råvaruproduktion för eget behov. På skäl departementschefen närmare utvecklat kan det ej heller antas att de föreslagna lättnaderna för företagen alltför mycket skulle försvaga det skydd för de enskilda jordbrukens möjligheter till etablering och vidareutveckling som lagen avser att bereda. I enlighet med vad som uttalas i departementspromemorian bör sålunda den omständigheten, att ett förvärv avser en fastighet, som på grund av ändamålsenlig kombination av jord och skog är speciellt lämpad för bestående bondebruk och som inte anses kunna lika rationellt utnyttjas av företagen, regelmässigt anses vara ett särskilt skäl att avslå en förvärvsansökan av annan än jordbrukare.

I såväl remissyttranden som motioner har det under hänvisning särskilt till de juridiska personernas förvärv ansetts vara en brist i förslaget, att däri ej öppnats möjlighet att som villkor för förvärvstillstånd kräva att förvärvaren för rationaliseringsändamål avstår viss skogsmark som han redan innehar. Härvid har bl. a. åberopats den på sina håll rådande ägosplittringen och bolagens obenägenhet att avstå från mindre skogsskiften som ligger insprängda i annans skogsinnehav. Vad sålunda anförts är otvivelaktigt förtjänt av allvarligt beaktande. Skogsindustriföretagens organisationer har emellertid vid remissbehandlingen framhållit att motiven för storskogsbruken att behålla dylika skiften bortfaller, om de föreslagna lagreglerna antas. I samma riktning bör verka svårigheterna att vinna ett tillfredsställande ekonomiskt utbyte av sådana spridda skogsinnehav. I likhet med departementschefen anser utskottet det därför kunna förutsättas att rationaliseringsorganen i sin fortlöpande verksamhet för avveckling av irrationella markinnehav skall nå tillfredsställande resultat på frivillighetens väg. Departementschefen framhåller att ett särskilt lämpligt tillfälle att inleda förhandlingar av ifrågavarande slag kan erbjuda sig, då ägaren söker tillstånd till förvärv av annan mark. Enligt utskottets mening kan det i vissa sådana fall från rationaliseringssynpunkt framstå som ett starkt allmänt intresse att sökanden i utbyte ställer exempelvis en enklav till förfogande för rationaliseringsändamål. I ett dylikt fall bör en sökandes vägran att tillmötesgå rationaliseringsorganens önskemål kunna anses utgöra ett sådant särskilt skäl mot att godta fånget som avses i 4 § sista stycket. Det angivna stadgandet utgör således vid sidan av expropriationslagens bestämmelser om tvångsförvärv i rationaliseringssyfte ett påtryckningsmedel i myndigheternas hand vid förhandlingarna och innefattar också den i motionerna begärda möjligheten att kräva kompensationsmark. Med hänsyn till att de juridiska personernas förvärv i varje fall under en övergångstid i viss omfattning avses skola prövas av Kungl. Maj:t föreligger möjligheter att till ledning för lant-

bruksnämnderna få till stånd en enhetlig praxis bl. a. i hithörande fall. Av samma skäl kan det också förutsättas att Kungl. Maj:t skyndsamt tar initiativ till erforderlig lagändring, om det visar sig att lagen i förevarande sammanhang utgör ett otillräckligt stöd för rationaliseringsverksamheten.

I reservation till utlåtandet yrkades avslag på propositionen samt anfördes bl. a. att jordförvärvslagstiftningen borde utformas i huvudsaklig överensstämmelse med ett i reservationen angivet program i 8 punkter. Enligt en av dessa borde juridiska personer med visst undantag beträffande överloppsskog medges tillstånd att förvärva bondejordbruk eller bondeskogsbruk endast under förutsättning att motsvarande mark avstods till främjande av en förbättrad arrondering.

I reservation till utlåtandet hemställdes vidare att i 4 § jordförvärvslagen skulle utsägas att vid prövning av ansökan om förvärvstillstånd av juridisk person borde beaktas bl. a. huruvida förvärvaren i samband med fånget genom att avstå mark för rationaliseringsändamål medverkat till jordbrukets eller skogsbrukets rationalisering.

Utskottet

Enligt den fråga och med den 1 juli 1965 gällande jordförvärvslagen får med vissa här ej aktuella undantag jordbruks- och skogsfastigheter inte förvärfvas bl. a. genom köp, byte eller gåva utan tillstånd av lantbruksnämnd. Lagen upp- tar inte något obligatoriskt förvärvshinder. I stället anges olika fall då förvärvs- tillstånd må vägras. Aktiv jordbrukare skall emellertid enligt huvudregeln alltid få tillstånd att för den egna verksamheten förvärva befintligt jordbruk liksom tillskott av jord och skog. Tillstånd skall vidare normalt lämnas bl. a. förvärvare, fysisk eller juridisk person, som här i riket förädlar jordbruks- eller skogs- produkter eller handlar med jordbruksprodukter, om det huvudsakliga syftet med fånget är att varaktigt tillgodogöra sig egendomens alster i rörelsen. Dessa förvärvare är jämställda med aktiva jordbrukare med den inskränkningen att förvärvstillstånd kan vägras dem om särskilda skäl föranleder därtill. Bestäm- melserna innebär i förhållande till de tidigare gällande en väsentlig uppmjuk- ning av de juridiska personernas möjligheter att förvärva jord och skog.

I motionerna hemställs — mot bakgrunden bl. a. av farhågor för att de nämnda lättnaderna så småningom kommer att medföra att bondebruket trängs till- baka — om sådan ändring av jordförvärvslagen att juridisk person för förvärv av produktionsmark från bondebruket skall ha skyldighet att lämna annan mark i kompensation.

Frågan om möjligheterna för juridiska personer att förvärva jord och skog var bl. a. på grund av remissvar och motioner föremål för prövning i samband med tillkomsten av 1965 års jordförvärvslag. Förslag liknande dem som nu fram-

ställt i motionerna avvisades därvid av statsmakterna. Under förarbetena till lagen betonades emellertid angelägenheten av att verkningarna av den nya lagstiftningen följs upp. Lantbruksstyrelsen har även fått i uppdrag att följa utvecklingen och efter lämplig tid inkomma med redogörelse för erfarenheterna. Någon närmare erfarenhet av lagens verkningar kan emellertid uppenbarligen ännu ej ha vunnits. Motiv för en lagändring i enlighet med motionärernas förslag föreligger därför i allt fall för närvarande ej.

Utskottet får sålunda hemställa,

att förevarande motioner, I: 597 och II: 726, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 8 mars 1966

På tredje lagutskottets vägnar:

ERIK ALEXANDERSON

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Alexanderson, Göran Karlsson*, Svante Kristiansson, Ebbe Ohlsson, Erik Jansson, Nils-Eric Gustafsson, Åkesson och Wirmark;

från andra kammaren: herrar Levin, Johansson i Torp*, fru Torbrink, herrar Grebäck, Hedin, Johansson i Öckerö, Svenning och Tobé.

* *Ej närvarande vid utlåtandets justering.*

Reservation

av herrar *Alexanderson, Ebbe Ohlsson, Nils-Eric Gustafsson, Åkesson, Grebäck, Hedin, Johansson i Öckerö och Tobé*, vilka ansett

a) att det avsnitt av utskottets utlåtande som börjar på s. 7 med orden "Frågan om" och som slutar på s. 8 med orden "närvarande ej" bort ha följande lydelse:

Frågan om möjligheterna för juridiska personer att förvärva jord och skog var bl. a. på grund av remissvar och motioner föremål för prövning i samband med tillkomsten av 1965 års jordförvärvslag. De i förevarande motioner framförda kraven om större hänsynstagande till jordbrukets och skogsbrukets rationalisering är enligt utskottets mening väl motiverade. Utskottet delar motionärernas mening att klarare bestämmelser angående kompensationsköp bör inskrivas i lagen. Den innehåller på denna punkt en så påtaglig brist att en komplettering redan nu framstår som befogad. Utskottet avser härmed det förhållandet att i lagen, bland omständigheter som vid prövningen bör beaktas, icke särskilt nämnes att förvärvaren för rationaliseringsändamål avstår enklav

och annan dylik mark som han redan innehar. Ett mera kategoriskt utformat kompensationskrav skulle öka lantbruksnämndernas möjligheter att på ett effektivt sätt genomföra en ur samhällets synpunkt gynnsam strukturrationalisering. En för skogsbruket effektivare arrondering kunde härigenom förverkligas. Antalet bärkraftiga enheter i olika delar av landet skulle också kunna ökas så att en ur allmän synpunkt tillfredsställande bebyggelsestruktur uppnåddes. Under förarbetena till lagen har det visserligen uttalats att det kan förutsättas att rationaliseringsorganen i sin fortlöpande verksamhet för avveckling av irrationella markinnehav skall nå tillfredsställande resultat på frivillighetens väg och att ett särskilt lämpligt tillfälle att inleda förhandlingar i detta hänseende kan anses erbjuda sig då ägaren söker tillstånd till förvärv av annan mark. Det har vidare framhållits att det i vissa fall kan framstå som ett starkt allmänt intresse att sökanden ställer exempelvis en enklav till förfogande för rationaliseringsändamål och att en sökandes vägran att tillmötesgå rationaliseringsorganens önskemål i ett sådant fall bör kunna anses utgöra ett sådant särskilt skäl mot att godta fånget som avses i 4 § sista stycket. Detta bör enligt utskottets mening klart utsägas i lagtexten.

b) att utskottet bort hemställa,

1) att riksdagen i anledning av förevarande motioner, I: 597 och II: 726, måtte för sin del antaga följande förslag till

Lag

angående ändrad lydelse av 4 § jordförvärvslagen den 14 maj 1965 (nr 290).

Härigenom förordnas att 4 § jordförvärvslagen den 14 maj 1965 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

Förvärvstillstånd må — — — — i ändamålsenlighet.

Bestämmelserna i andra stycket gälla ej när fånget avser skogsmark av någon betydenhet och icke är ägnat att tillgodose kraven på rationellt skogsbruk och ändamålsenligt utnyttjande av avkastningen och ej heller när andra särskilda skäl föreligger mot att godtaga fånget.

Bestämmelserna i andra stycket gälla ej när fånget avser skogsmark av någon betydenhet och icke är ägnat att tillgodose kraven på rationellt skogsbruk och ändamålsenligt utnyttjande av avkastningen och ej heller när andra särskilda skäl föreligger mot att godtaga fånget. Vid denna prövning bör beaktas huruvida förvärvaren i samband med fånget genom att avstå mark för i 5 §

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

första stycket angivna ändamål får anses ha medverkat till jordbrukets eller skogsbrukets rationalisering.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1966.

2) att motionerna I: 597 och II: 726 i övrigt icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.